

Tillsynsärende - auktoriserade revisorn A-son

Beslut: Revisorsinspektionen ger auktoriserade revisorn A-son en varning.

1 Inledning

Revisorsinspektionen har tagit emot uppgifter rörande auktoriserade revisorn A-sons revisionsuppdrag i ett publikt aktieföretag (nedan benämnt företaget) avseende räkenskapsåren 2020 och 2021. Uppgifterna har föranlett inspektionen att öppna detta tillsynsärende.

Företaget bedriver utvecklingsverksamhet på det medicintekniska området. Det var under den aktuella tiden i behov av extern finansiering.

A-son avstyrkte i revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2020 ansvarsfrihet för den under räkenskapsåret verkställande direktören och den tidigare styrelseordföranden. Revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2021 innehåller inga modifieringar eller anmärkningar men A-son lämnade en upplysning av särskild betydelse för att fästa uppmärksamhet på styrelsens beskrivning av kapitalbehovet i förvaltningsberättelsen

De frågor som behandlas i beslutet är om tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis har inhämtats rörande vissa transaktioner med ett finansieringsföretag (avsnitt 3) och om fortsatt drift (avsnitt 4). Vidare behandlas frågan om anmärkning i revisionsberättelsen när styrelsen åsidosatt en viss regel i aktieföretagslagen (avsnitt 5). Revisorsinspektionens sammanfattande bedömning och val av disciplinär åtgärd finns i avsnitt 6.

2 Revisorers dokumentationsskyldighet

En auktoriserad eller godkänd revisor ska enligt god revisionsred dokumentera *dels* sådana förhållanden som har betydelse för att ge bevis till stöd för uttalandena i revisionsberättelsen, *dels* sådana förhållanden som utgör bevis för att revisionen har planerats och utförts enligt god revisionsred. Bestämmelser om dokumentation finns i 24 § revisorslagen (2001:883) och 7–12 §§ Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet. Dessa kompletteras av International Standard on Auditing (ISA) 230 *Dokumentation av revisionen*. Dokumentationen ska vara tydlig och sammanställd på ett överskådligt sätt. Av dokumentationen ska framgå bl.a. hur granskningen har planerats, vilken granskning som har genomförts, när granskningen har utförts, vilka iakttagelser som har gjorts och vilka slutsatser som har dragits. Underlåtenhet att fullgöra dokumentationsskyldigheten på ett riktigt sätt bedöms som allvarlig, eftersom den försvårar en analys och en tillfredsställande bedömning av arbetet i efterhand.

Den omständigheten att en revisor inte dokumenterar sina granskningsåtgärder på ovan angivet sätt behöver i och för sig inte innebära att granskningsåtgärderna har varit otillräckliga. I ett sådant fall får dock Revisorsinspektionens bevisbörda anses övergå på revisorn. Det innebär att revisorn måste kunna redogöra för sin granskning på ett sådant sätt att det vid en helhetsbedömning framstår som sannolikt att de påstådda åtgärderna har utförts och att de har haft sådan inriktning och omfattning att de har kunnat tjäna som underlag för välgrundade slutsatser. Vid denna bedömning beaktar Revisorsinspektionen bl.a. hur detaljerade uppgifter revisorn har lämnat om sina granskningsinsatser. Om revisorn därvid inte förmår göra den påstådda granskningen sannolik, utgår Revisorsinspektionen från att någon tillfredsställande granskning inte har skett.

3 Transaktioner med finansieringsbolaget (räkenskapsåret 2020)

Enligt bolagets årsredovisning för räkenskapsåret 2020 var balansomslutningen 346 mnkr och det egna kapitalet 293 mnkr. Posten Övriga fordringar uppgick till 80 mnkr.

3.1 Revisionsdokumentationen

Av revisionsdokumentationen för räkenskapsåret 2020 framgår att i posten Övriga fordringar ingick ett mellanhavande med ett finansieringsbolag med ett totalt fordringsbelopp om totalt 37,6 mnkr.

Det framgår vidare att A-son valde ett övergripande väsentlighetstal på 4,4 mnkr och en arbetsväsentlighet på 3,3 mnkr. Gränsen för fel som skulle noteras i revisionen sattes till 220 tkr. Det framgår också att han vid planeringen av sin granskning bedömde den inneboende risken i posten Övriga fordringar som normal. Han avsåg inte att förlita sig på bolagets interna kontroller vid sin granskning utan skulle i stället utföra substansgranskning av posten.

I dokumentet ”Noteringar efter genomgång av transaktioner mellan [bolaget] och [finansieringsbolaget] under år 2020” finns en tabell med sammanställning av samtliga bokförda transaktioner mellan bolagen för perioden augusti – december 2020. I kommentarer kopplade till tabellen har antecknats vilka iakttagelser som hade gjorts vid genomgången. I tabellen finns två betalningar från bolaget till finansieringsbolaget, 21 mnkr den 15 september och 13 mnkr den 10 december, benämnda *Share issue loan*. I kommentarerna anger A-son att han inte hade tagit del av skuldebrev eller liknande för dessa. Av tabellen framgår vidare att kontantemissioner med motsvarande belopp genomfördes samma dag som utbetalningarna gjordes. I kommentarerna till dessa transaktioner anges att utbetalning från bolaget till finansieringsbolaget skedde för att möjliggöra efterföljande kontantemission.

I dokumentet ”Placering i certifikat [finansieringsbolaget]” har A-son antecknat att en ny finansieringslösning initierades genom att låntagaren [bolaget] lånade ut pengar till finansieringsbolaget som sedan kunde teckna aktier för dessa medel i en kontantemission. Han har också antecknat att avtalen med finansieringsbolaget, såväl historiskt som i det som är daterat i december, har avsett lånade aktier och att den nya finansieringslösningen

som användes mellan bolagen under hösten således tycktes ha gjorts helt avtalslöst. Detta eftersom lösningen enligt det finansieringsavtal som gällt fram till hösten 2020, och även enligt det avtal som bolagen sedermera upprättat i december 2020, endast hade avsett ett förfarande med av tredje part lånade aktier.

Av dokumentationen framgår vidare att det rådde olika uppfattningar hos bolaget respektive finansieringsbolaget om innebörden av de under räkenskapsåret genomförda transaktionerna. I dokumentet ”Placering av certifikat [finansieringsbolaget]” har A-son bl.a. antecknat att finansieringsbolaget hade en helt annan bild av fordrings-/skuldförhållandet än bolaget och att parterna därför hanterade ärendet via ombud. Enligt anteckningarna hade han tagit del av material från båda parter rörande den nettofordran/-skuld bolagen emellan som var en följd av dels placeringar i certifikat, dels finansieringslösningen. Han hade också gjort egna beräkningar av och dragit egna slutsatser om förhållandet mellan bolagen utifrån materialet. Enligt anteckningarna fanns en vilja från båda bolagen att lösa fordran/skuldförhållandet.

A-sons slutsatser från genomgången av bokföringen och den transaktionsredovisning som han hade erhållit sammanfattades i dokumentet ”Noteringar efter genomgång av transaktioner mellan [bolaget] och [finansieringsbolaget] under år 2020”. Av detta dokument framgår att vissa betalningar åtminstone initialt kunde ha gjorts i syfte att delvis återbetala certifikat som finansieringsbolaget hade ställt ut och som bolaget hade placerat i. Verifikationstext på en betalning från finansieringsbolaget till bolaget om 5 mnkr indikerade enligt A-son att så var fallet. Han noterade också att om en eller flera betalningar skulle anses vara återbetalningar av certifikat innebar det att den senare överföringen om 21 mnkr från bolaget till finansieringsbolaget var att anse som ett nytt lån. Han hade dock inte tagit del av några skuldebrev eller liknande som gav stöd för detta. Samtidigt antecknade han i samma dokument att utbetalningen gjordes för att möjliggöra den efterföljande kontantemissionen där finansieringsbolaget tecknade och betalade för aktier med 21 mnkr.

I dokumentationen finns också ett e-postmeddelande med tillhörande bilaga genom vilket finansieringsbolagets verkställande direktör förlängde förfallotiden för certifikaten till den 31 mars 2021.

Mot bakgrund av det som Revisorsinspektionen har iakttagit i dokumentationen har myndigheten frågat A-son om hans ställningstaganden till transaktionernas bokföring och

klassificering. Han har även fått frågan om transaktionerna skulle kunna omfattas av det s.k. förvärvslåneförbudet i aktiebolagslagen (2005:551).

3.2 Revisorns uppgifter

A-son har uppgett följande.

Bokföring och klassificering av transaktionerna

Som ett led i revisionen gjorde han en avstämning av bolagets eget kapital. Han kunde konstatera att bolaget i september år 2020 hade genomfört en riktad nyemission till finansieringsbolaget om 21 mnkr. Bolaget hade erhållit flera utbetalningar från finansieringsbolaget under perioden den 7 augusti till den 7 september 2020 på sammanlagt 21 mnkr. Genom en överföring av ett motsvarande belopp från bolaget till finansieringsbolaget den 15 september 2020 reglerade bolaget den skuld som hade uppkommit under den nyss nämnda perioden. Samtidigt innebar denna återbetalning att finansieringsbolaget fick likviditet för sin nyteckning av aktier i nyemissionen. Likviden för de nytecknade aktierna erlades samma dag, dvs. den 15 september 2020. Ordvalet ”share issue loan” som förekommer på något ställe i dokumentationen är egentligen missvisande, eftersom det var fråga om en återbetalning av lån.

Av bolagets rapport för det tredje kvartalet 2020 framgår att bolaget redovisade en skuld avseende finansieringslösningen om noll kronor och en fordran på finansieringsbolaget avseende utställda certifikat om 23 mnkr. Han kunde vid sin avstämning av det egna kapitalet i bolaget konstatera att det hade ökat med 21 mnkr efter den aktuella transaktionen. Det var följaktligen tydligt att transaktionen utgjorde ett led i finansieringslösningen och inte avsåg certifikaten. Att det inte fanns någon dokumentation, inget beslutsunderlag eller någon annan underliggande dokumentation till denna transaktion innebar inte att han saknade tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis för att kunna godta bolagets bokföring och klassificering av transaktionen om 21 mnkr. Den brist som fanns i bolagets egen dokumentation medförde alltså inte någon osäkerhet i fråga om transaktionens innebörd.

När det gäller transaktionen om 13 mnkr den 9 december 2020 var följande omständigheter avgörande för hans bedömning att det rörde sig om ett led i finansieringslösningen. Under perioden den 1 oktober – 26 november 2020 skedde överföringar av likvida medel från finansieringsbolaget till bolaget med totalt 19,8 mnkr som ett led i finansierings-

lösningen. Den 10 december 2020 genomfördes en riktad nyemission till finansieringsbolaget om 32,8 mnkr. Finansieringsbolaget betalade för aktierna dels genom kvittning mot finansieringsskulden om 19,8 mnkr, dels genom kontant ersättning om 13 mnkr. Samma dag överförde bolaget 13 mnkr till finansieringsbolaget. Dessa 13 mnkr återbetalades sedan från finansieringsbolaget med 5 mnkr och 8 mnkr den 23 december respektive den 29 december 2020. Det var alltså inte heller denna gång fråga om någon amortering av den certifikatskuld som finansieringsbolaget hade till bolaget. Denna skuld kvarstod oförändrad per den 31 december 2020 och uppgick till 23 mnkr exklusive upplupen ränta.

På samma sätt som i fråga om utbetalningen av 21 mnkr från bolaget till finansieringsbolaget var det följaktligen tydligt att också transaktionen om 13 mnkr utgjorde ett led i finansieringsarrangemanget. Den brist som fanns i bolagets egen dokumentation medförde inte heller i fråga om denna transaktion någon osäkerhet om transaktionens innebörd. Han anser att han hade tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis för att kunna godta bolagets bokföring och klassificering av transaktionen om 13 mnkr.

Han kan konstatera att han i sin dokumentation för ett resonemang där han redovisar de omständigheter som talade för respektive mot att vissa betalningar från finansieringsbolaget skulle kunna ses som amorteringar av certifikatskulden. Han var dock tydlig med att hans sammantagna bedömning var att de aktuella transaktionerna mellan bolagen hänförde sig enbart till finansieringslösningen. Hans slutliga bedömning av transaktionerna var följaktligen att någon återbetalning av certifikatskulden inte hade skett under räkenskapsåret 2020. Bland de underlag som han tog del av för att kunna göra den bedömningen fanns bl.a. ett besked från företrädare för finansieringsbolaget, avgivet i slutet av december 2020, där finansieringsbolaget ensidigt meddelade en förlängning av certifikatens löptid till den 31 mars 2021. För bolagets styrelse bekräftade detta att de betalningar som hade skett till bolaget från finansieringsbolaget under perioden augusti – december 2020 måste ha utgjort ett led i den utlåning som finansieringsbolaget hade till bolaget.

Sammanfattningsvis kunde han alltså genom den externa bekräftelsen från motparten och sin utökade granskning konstatera att samtliga certifikat var obetalda per den 31 december 2020.

Han upprättade ett dokument som åskådliggjorde hur han uppfattade att betalningsflödena hade gått mellan bolaget och finansieringsbolaget och hur dessa hade bokförts. Det underliggande materialet i form av bokföring m.m. fick han av bolagets ekonomidirektör. Denna dokumentation tog han fram inför ett möte som han och bolagets verkställande direktör och ekonomidirektör hade med företrädare för finansieringsbolaget den 9 april 2021. Vid mötet ville parterna höra hans syn på mellanhavandena mellan bolagen.

Inför detta möte fick han del av en utredning som bolagets ekonomidirektör hade gjort och han kunde konstatera att han i allt väsentligt delade dennes uppfattning om fordrings- och skuldförhållandena mellan bolagen. Finansieringsbolaget gjorde dock gällande ett helt annat belopp. Initialt ansåg sig finansieringsbolaget ha en nettofordran på bolaget som uppgick till ungefär samma belopp som bolaget ansåg sig ha i fordran på finansieringsbolaget. Vid mötet uppfattade han det som att båda parter ville göra rätt för sig och komma överens, dvs. amortera av certifikatskulden och reglera den slutliga skulden i finansieringslösningen. Bolagens företrädare nådde dock inte någon samsyn rörande beloppen och bolagens respektive juridiska ombud fick därför i uppdrag att se till att saken prövades i domstol.

Sammantaget kan han konstatera att det fanns brister i bolagets dokumentation. Detta innebar dock på intet vis att han inte hade grund för sina slutsatser. En rad olika omständigheter medförde att han kunde verifiera transaktionernas innebörd och klassificering. Även om bolagets dokumentation av flödena mellan bolaget och finansieringsbolaget hade brister anser han att han vid tidpunkten för avgivandet av sin revisionsberättelse hade inhämtat sådan tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis att han kunde acceptera bokföringen och klassificeringen av bolagens mellanhavanden.

Fråga om förvärvslåneförbud

Vid sin granskning noterade han att det inte finns några tecken i protokoll eller annan dokumentation på att styrelsen skulle ha godkänt utlåning för aktieteckning. Rimligen skulle skuldebrev ha upprättats och även marknadsmässig ränta ha löpt på beloppet om en faktisk utlåning hade skett. Därtill noterade han att vid det tillfälle då bolaget skulle ha lånat ut 21 mnkr hade bolaget en skuld till finansieringsbolaget på samma belopp. Det fanns ingen dokumentation, inget beslutsunderlag eller någon annan underliggande dokumentation till denna överföring. Han har också antecknat att enligt verifikationstexten kan det antas att transaktionen avsåg en återbetalning av tidigare överföringar som hade gjorts

inom finansieringslösningen. All dokumentation som han tog del av stöder att överföringen om 21 mnkr från bolaget till finansieringsbolaget avsåg en amortering av skulden.

Vid det andra tillfället överfördes 13 mnkr från bolaget till finansieringsbolaget. Vid denna tidpunkt fanns ingen skuld att avräkna beloppet mot, vilket innebar att denna överföring utgjorde en utlåning till finansieringsbolaget. På verifikationen står endast finansieringsbolagets namn och han kunde inte återfinna någon dokumentation eller något beslutsunderlag som förklarade transaktionen. Den då sittande styrelsen uppgav på hans förfrågan att den inte kände till eller hade godkänt någon utlåning för tecknande av aktier i bolaget. Kort därefter tecknade den sittande styrelsen det nya avtalet avseende den ursprungliga finansieringslösningen. Att styrelsen strax dessförinnan, utan att ha ingått ett formellt avtal, skulle ha bundit bolaget vid en alternativ finansieringslösning höll han för osannolikt.

När det gäller de aktuella lånens karaktär och tillåtlighet med hänsyn till reglerna om förvärvslåneförbudet i 21 kap. 5 § aktiebolagslagen gjorde han följande bedömning.

Vid sin granskning kunde han konstatera att det saknades tydlig dokumentation om de överföringar som hade skett från bolaget till finansieringsbolaget den 15 september respektive den 10 december 2020. Det fanns omständigheter som skulle kunna tala för att i vart fall överföringen om 13 mnkr i december utgjorde ett lån i syfte att möjliggöra finansieringsbolagets aktieteckning. Han tog därför ställning till om denna överföring skulle kunna träffas av förvärvslåneförbudet. Han stämde av frågan med en bolagsjurist och en auktoriserad revisor som var verksamma inom samma revisionsföretag där han själv är verksam. Han vet att han upprättade handskrivna minnesanteckningar vid sina samtal med dem men han förbisåg att lägga in anteckningarna i revisionsdokumentationen. Ett e-postmeddelande som han senare skickade till de personer han stämt av med visar att han hade diskuterat frågan. Av e-posten framgår att han hade haft en avstämning kort tid innan han avgav sin revisionsberättelse. Det kan nämnas att frågan om huruvida förvärvslåneförbudet kunde vara aktuellt i en sådan här situation tidigare hade varit föremål för diskussion inom revisionsföretaget. Frågan var alltså inte ny för honom.

Den aktuella regleringen är straffsanktionerad enligt 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen. Straffsanktionerade bestämmelser ska tolkas restriktivt. I sammanhanget måste beaktas att lagen förbjuder ett aktiebolag att på olika sätt finansiera *förvärv* av aktier i bolag eller överordnade bolag. Avgörande är därför vad som menas med begreppet för-

värv i detta avseende. En extensiv tolkning skulle innebära att alla typer av fång inbegrips. Av förarbetena (se prop. 1973:93 s. 92) framgår dock att huvudsyftet är att förhindra att befintliga aktier köps med bolagets egna pengar, dvs. regeln är en borgenärsskyddsregel.

Vidare betonade de specialister som han konsulterade att det följer av aktiebolagslagens begreppsapparat att ”förvärv” inte omfattar nyteckning av aktier. Detta framgår av terminologin på olika ställen i aktiebolagslagen, främst i 19 kap. som behandlar förvärv av egna aktier. I det kapitlet görs tydlig åtskillnad mellan regler som avser teckning av egna aktier och regler som avser förvärv av egna aktier. Mot bakgrund av principen att straffsanktionerade lagregler ska tolkas restriktivt var specialisternas slutsats att det vid tolkningen av förvärvslåneförbudet i 21 kap. 5 § aktiebolagslagen måste läggas stor vikt vid bestämmelsens ordalydelse och att denna alltså inte träffar lån som ska finansiera låntagarens nyteckning av aktier.

Någon grund för att i revisionsberättelsen anmärka på överträdelser av förvärvslåneförbudet förelåg därför enligt hans mening inte. Anmärkningar enligt 9 kap. 33 § avseende överträdelser av aktiebolagslagen torde för övrigt kräva en tydlig överträdelse. Intill dess att det föreligger praxis på området anser han inte att det finns grund för slutsatsen att ett nyteckningslån skulle träffas av förvärvslåneförbudet. En sådan transaktion motiverar därför inte en anmärkning i revisionsberättelsen.

A-son har i denna del även åberopat en fördjupningsartikel ur tidningen *Balans*¹ samt ett utlåtande av advokaten Carl Svernlöv².

3.3 Revisorsinspektionens bedömning

Enligt ISA 500 *Revisionsbevis* p. 6 ska en revisor utforma och utföra granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna i syfte att inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis. Revisorn ska därvid, enligt p. 7, beakta relevansen och tillförlitligheten i den information som ska användas som revisionsbevis, däribland information som kommer från en extern informationskälla. När revisorn använder information som har tagits fram av företaget, ska han eller hon, enligt p. 9, utvärdera om informationen är tillräckligt tillförlitlig för revisorns syften. Detta innefattar, i den mån det krävs med hänsyn till omständigheterna, att inhämta revisionsbevis om hur riktig och fullständig

¹ *Balans*, fördjupningsbilaga nr 4 2021, publicerad 7 juli 2021.

² Daterat 26 oktober 2022.

informationen är och att utvärdera om informationen är tillräckligt exakt och utförlig för revisorns syften.

Enligt tillämpningspunkt A 4 i samma ISA har revisionsbevisens tillräcklighet och ändamålsenlighet ett inbördes samband. Tillräcklighet är måttet på kvantiteten revisionsbevis. Vilken kvantitet revisionsbevis som behövs påverkas dels av revisorns bedömning av riskerna för felaktigheter, dels av revisionsbevisens kvalitet. Enligt p. A 5 utgör ändamålsenligheten måttet på kvaliteten hos revisionsbevisen, dvs. deras relevans och tillförlitlighet som stöd för de slutsatser som revisorn använder som grund för sitt uttalande. Hur tillförlitligt ett bevis är påverkas av dess källa och karaktär. Tillförlitligheten beror också på under vilka särskilda omständigheter som beviset inhämtas.

Bokföring och klassificering av transaktionerna

Av A-sons dokumentation framgår att han planerade och utförde en granskning av transaktionerna mellan bolaget och finansieringsbolaget som en del av sin revision av bolaget.

A-son har i yttrande till Revisorsinspektionen uppgett att det inte fanns någon dokumentation, några beslutsunderlag eller någon annan underliggande dokumentation för överföringen om 21 mnkr från bolaget till finansieringsbolaget den 15 september 2020. Han har vidare uppgett att det enligt verifikationstexten kunde antas att det avsåg en återbetalning av de tidigare överföringarna som hade gjorts inom ramen för finansieringslösningen och att beloppet i samband med överföringen hade bokförts som en minskning av bolagets skuld samt att hans slutsats, baserad på tillgänglig dokumentation, var att denna överföring inte utgjorde en utlåning från bolaget till finansieringsbolaget.

När det gäller överföringen om 13 mnkr i december 2020 har A-son uppgett att det vid denna tidpunkt inte fanns någon skuld att avräkna beloppet mot och att detta skulle kunna innebära att denna överföring utgjorde en utlåning till finansieringsbolaget. Verifikationstexten angav endast finansieringsbolagets namn och han kunde inte återfinna någon dokumentation eller något beslutsunderlag som förklarade transaktionen.

Enligt Revisorsinspektionens uppfattning är det med hänsyn till den begränsade dokumentation som A-son hade tillgång till tydligt att han inte hade tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis som säkerställde en riktig förståelse av transaktionernas innebörd. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att bolagets motpart, finansieringsbolaget,

bestred de saldon som bolaget hade bokfört. A-son hade därmed inte heller grund för att godta transaktionerna så som de var bokförda och klassificerade. Eftersom transaktionerna avsåg väsentliga belopp, innebar det att han saknade grund för att tillstyrka fastställandet av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att likväl göra det har han åsidosatt god revisionsred.

Frågan om s.k. förbjudna lån

Enligt 21 kap. 5 § aktiebolagslagen får ett aktiebolag inte ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i 1 § samma kapitel ska förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern (förvärvslåneförbudet).

I vilken utsträckning förvärvslåneförbudet träffar även lån som lämnas för att låntagaren ska kunna delta i en nyemission är omdiskuterat och det kan anföras argument i båda riktningarna. En revisor som ställs inför en rättslig fråga av det slaget är skyldig att så långt möjligt skaffa sig information om rättsläget, t.ex. genom att vända sig till någon specialist, och göra de överväganden som behövs. Informationen och övervägandena ska dokumenteras.

Såväl A-sons dokumentation som hans yttranden ger vid handen att han hade anledning att utreda huruvida transaktionerna om 21 mnkr och 13 mnkr kunde stå i strid med förvärvslåneförbudet.

A-son har i sina yttranden till Revisorsinspektionen uppgett att han vid sin granskning kunde konstatera att det saknades tydlig dokumentation om de överföringar som hade skett från bolaget till finansieringsbolaget den 15 september respektive den 10 december 2020 liksom att det fanns omständigheter som skulle kunna tala för att i vart fall överföringen om 13 mnkr i december utgjorde ett lån i syfte att möjliggöra finansieringsbolagets aktieteckning. Han har också uppgett att han därför tog ställning till om denna överföring skulle kunna träffas av förvärvslåneförbudet i 21 kap. 5 § aktiebolagslagen. Hans slutsats var att ett lån för nyteckning av aktier inte kunde likställas med lån för förvärv av befintliga aktier. Något sådant ställningstagande eller något annat som tyder på att han gjorde några överväganden i frågan finns emellertid inte nedtecknat i revisionsdokumentationen.

Frågan är då om A-son genom sina yttranden till Revisorsinspektionen har gjort sannolikt att han – trots avsaknaden av dokumentation – gjorde sådana överväganden. Han har lämnat vissa uppgifter om hur han i samband med revisionen stämde av frågan med revisionsföretagets interna funktioner. Den e-post som han har åberopat för att visa detta innehåller emellertid inte några detaljer om vad som då diskuterades eller hur detta kunde läggas till grund för ett ställningstagande. Enligt Revisorsinspektionens mening har han inte heller på annat sätt gjort de påstådda övervägandena sannolika. I sammanhanget kan noteras att både den fördjupningsartikel och det utlåtande som han har åberopat härrör från tiden efter det att han lämnade sin revisionsberättelse.

Inspektionen drar av detta slutsatsen att A-son inte utredde frågan om förvärvslåneförbudets eventuella tillämplighet i tillräcklig omfattning (se den i avsnitt 2 beskrivna bevisbörderegeln). Han har härigenom åsidosatt god revisionssed.

4 Fortsatt drift (räkenskapsåret 2021)

4.1 Uppgifter i årsredovisningen och i revisionsberättelsen

I bolagets förvaltningsberättelse för räkenskapsåret 2021 finns ett avsnitt benämnt Finansiering. Där anges bl.a. att koncernen under räkenskapsåret hade tillförts 161 mnkr i kapital genom nyemissioner men att det krävdes ytterligare finansiering för att verksamhetsplanerna skulle kunna fullföljas. I januari månad 2022 stängde bolaget en nyemission om 100 mnkr. Nyemissionen hade, enligt förvaltningsberättelsen, ytterligare potential om 126 mnkr från teckningsoptioner som skulle kunna utnyttjas i juni månad 2022 samt 75 mnkr i juni månad 2023.

I förvaltningsberättelsen lämnas också information om att den s.k. unitemissionen inklusive optioner, tillsammans med att bolaget kunde hitta alternativa finansieringskällor för ett av dotterföretagen, bedömdes kunna finansiera verksamheten i åtminstone tolv månader framåt. Slutligen anges att styrelsen och koncernledningen kontinuerligt arbetade med att utvärdera finansieringsalternativ för koncernen för att säkra de medel och resurser som skulle krävas. Detta inkluderade finansieringsalternativ som exportfinansiering, kontraktsfinansiering och förskottsbetalningar från kunder.

Det finns ingen information i detta avsnitt av förvaltningsberättelsen om huruvida de beskrivna förhållandena skulle kunna utgöra väsentliga osäkerhetsfaktorer som kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten.

A-son lämnade i revisionsberättelsen en upplysning av särskild betydelse. Genom upplysningen fäste han uppmärksamheten på styrelsens beskrivning av kapitalbehovet i förvaltningsberättelsen.

A-son konstaterade i upplysningen att det av förvaltningsberättelsen framgick att koncernen hade tillförts kapital under år 2021 och under första kvartalet år 2022 men att det skulle krävas ytterligare kapital för att fullfölja bolagets plan för kommersialisering. Han återgav också det som ytterligare framgår av stycket i förvaltningsberättelsen, dvs. att styrelsen bedömde att den likvid som beräknades inflyta från de teckningsoptioner som skulle kunna tecknas i juni år 2022, i kombination med att bolaget hittade alternativa finansieringskällor för ett av bolagets dotterföretag, skulle leda till att finansieringen av verksamheten utifrån nuvarande plan var säkerställd för åtminstone tolv månader framåt. Han angav vidare att styrelsen och ledningen kontinuerligt arbetade med och utvärderade ytterligare finansieringsalternativ. Slutligen påtalade han vikten av att ytterligare finansiering kunde säkerställas enligt de alternativ som styrelsen utvärderade och höll för sannolika.

4.2 Revisionsdokumentationen

I ett arbetsdokument, rubricerat *Osäkerhetsfaktorer för fortsatt drift*, har A-son gjort anteckningar om bolagets behov av ytterligare finansiering för att detta skulle kunna fortsätta verksamheten under år 2022 enligt plan.

Av anteckningarna framgår att bolaget under första kvartalet hade genomfört en nyemission som hade inbringat 83 mnkr efter emissionsutgifter, detta i syfte att säkerställa finansieringen för år 2022. Emissionen hade genomförts som en s.k. unitemission med teckningsoptioner kopplade med lösen dels före sommaren år 2022, dels under år 2023. Lösenpriset var satt med rabatt jämfört med en genomsnittlig börskurs. Befintlig kassa per den 31 december 2021 tillsammans med likviden från nyemissionen bedömdes inte vara tillräcklig för att finansiera verksamheten under året. Osäkerhet rådde om storleken på den likvid som kunde förväntas inflyta från teckningsoptioner före sommaren 2022, eftersom denna var kursbaserad. Bolaget hade dessutom sedan år 2021 planerat att sälja

alternativt hitta en medfinansiär till det nämnda dotterföretaget. I december 2021 hade bolaget lyckats avyttra ett annat dotterföretag och på så sätt minskat behovet av likvida medel fortsättningsvis. Beroende på hur teckningsoptionerna skulle falla ut och hur finansieringen av det kvarvarande dotterföretaget kunde lösas kunde det uppstå ytterligare kapitalbehov.

A-son har antecknat att det fanns flera identifierade osäkerhetsfaktorer kring hur framtida finansiering skulle kunna ske:

- Det hade funnits intressenter till att köpa dotterföretaget under sex månaders tid men utan att någon försäljning hade ägt rum. Detta tydde på en viss svårighet med försäljningen.
- Bolaget hade inte genererat några betydande intäkter under första kvartalet år 2022.
- En kund, tillika återförsäljare, hade begärt omförhandling av avtalet som kunden hade med bolaget. Detta innebar att bolaget inte kunde fortsätta att satsa på denna kund. Detta visade enligt A-son på svårigheter för bolaget att komma i gång med en kommersialisering av verksamheten. Bolagets produkt och tjänst var unik i sitt slag vilket ledde till en längre och mer komplicerad säljcykel.
- Bolagets aktiekurs hade förlorat 98 procent av sitt värde under en treårsperiod, vilket kunde begränsa intresset från externa finansiärer.

A-son bedömde att det fanns några faktorer som talade för en positiv vändning. Bolaget hade slutit avtal med återförsäljare under första kvartalet 2022 och detta hade genererat vissa intäkter. Dotterföretaget hade väckt visst intresse hos potentiella investerare och dessutom tecknat några avtal om bl.a. användartester av bolagets produkt. Slutligen bedömde han att företagsledningen och styrelsen hade tillförts relevant industrikompetens under året och att de hade fortsatt tilltro till bolagets affär och produkt.

I A-sons utvärdering av styrelsens och ledningens plan för att motverka effekterna av identifierade förhållanden som kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten har han bl.a. antecknat att bolaget sannolikt behövde säkerställa alternativ finansiering av dotterföretaget i någon form under år 2022. Detta dels för att åstadkomma ett positivt kassaflöde och likviditet för att kunna fortsätta verksamheten, dels för att kunna fullfölja den affärsplan som var grunden för värderingen av bolagets immateriella tillgångar.

I sin beskrivning av utförda granskningsåtgärder har A-son antecknat att bolaget dittills hade haft en blygsam intäktsgenerering men att det fanns indikationer på framsteg. Bolagets framtid var beroende av att man lyckades få till en betydande försäljning inom det närmsta året. Om bolaget lyckades med det, bedömde han att de immateriella tillgångarna i bolaget troligtvis var lågt värderade, eftersom det enligt företagsledningens bedömning fanns en stor potential i dessa. Om bolaget däremot misslyckades, skulle det föreligga osäkerhet kring bolagets framtid. Han antecknade också att framtida händelser var svåra att bedöma och att det fanns ett begränsat antal avtal eller annat konkret för honom att granska som styrkte framtida kassaflöde.

Han inhämtade bolagets budget och prognos för kassaflödet för år 2022 samt uppföljningen av detta under första kvartalet. Kassaflödet från den löpande verksamheten och från investeringar bedömdes vara på samma nivå som år 2021.

A-son hade en konsultation med den särskilda kvalitetsgranskaren på revisionsuppdraget (QRP) och s.k. risk management partnern på det revisionsföretag där han är verksam för att kunna bedöma om det förelåg en väsentlig osäkerhetsfaktor som kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet. Slutsatsen från den konsultationen var enligt hans dokumentation att det definitivt fanns flera osäkerhetsfaktorer relaterade till hur verksamheten skulle bedrivas och finansieras fortsättningsvis. Dessa faktorer bedömdes dock inte vara så väsentliga att de väckte betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten.

A-son motiverade denna bedömning enligt följande:

- Bolaget hade en ny ledning med en tydlig strategi för försäljning, marknads-kommunikation och transparens.
- Det fanns en långt mer realistisk målbild än vad som hade varit fallet tidigare år.
- Han upplevde styrelsen som engagerad och driven, därtill med kompetenser som bedömdes komplettera varandra väl.
- Sedan hösten 2021 pågick en process med att hitta en köpare av dotterföretaget.
- Dotterföretaget hade kommersiell framgång om än med låga volymer.
- Programmet med teckningsoptioner var i gång, vilket i delar skulle förfalla innan halvårsskiftet år 2022. Den maximala möjliga likviden från detta var osäker,

eftersom teckningskursen baserades på en vägd snittkurs under en period före lösen. Kursen skulle dock inte understiga kvotvärdet för bolagets aktier.

- Han ansåg att likvidbehovet under år 2022 inte var helt ohanterligt utifrån upprättad budget och prognos. Det belopp som enligt prognosen var ofinansierat uppgick till cirka 60 mnkr. Viss del skulle enligt hans bedömning kunna täckas av lösen av teckningsoptioner.
- Om man inte kunde hitta medfinansiärer till dotterföretaget eller hitta köpare till detta, skulle behovet kunna täckas av exempelvis en form av lånefinansiering som bolaget hade erhållit från lånesyndikat under år 2021.

Sammanfattningsvis bedömde A-son att det inte existerade någon väsentlig osäkerhetsfaktor. Dock bedömde han att de beskrivna förhållandena var av sådan vikt för läsarna av årsredovisningen att han skulle lämna en särskild upplysning i enlighet med ISA 706 *Stycken med upplysningar om särskild betydelse och stycken med övriga upplysningar i rapport från oberoende revisor* i sin revisionsberättelse.

I A-sons dokumentation finns också anteckningar som den särskilde kvalitetsgranskaren på revisionsuppdraget har gjort i samband med ett möte den 5 april 2022. Enligt anteckningarna förelåg det en väsentlig osäkerhet kring bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet, eftersom den fortsatta driften var beroende av händelser under det närmsta året som var osäkra till sin natur. En fortsatt diskussion kring om det fanns betydande tvivel eller inte skulle påverka formuleringen av revisionsberättelsen. Den särskilde kvalitetsgranskaren har i dokumentet också antecknat vilka osäkerhetsfaktorer som bedömdes föreligga; dessa överensstämmer med de som anges i övrig dokumentation.

I dokumentationen finns också ett presentationsdokument som A-son använde för en rapportering av revisionen vid ett styrelsemöte med bolaget den 12 april 2022. Dokumentet innehåller bolagets beräkning som visade på ett likvidbehov om 60 mnkr för år 2022. A-son har i dokumentet också inkluderat en beräkning vad en likvid vid lösen av teckningsoptioner skulle kunna ge bolaget under år 2022. Den möjliga likviden skulle kunna uppgå till 70 procent av den vägda aktiekursen under en period som skulle sträcka sig mellan den 16 maj och den 30 maj 2022 med en angiven undre och övre gräns. Aktiekursen när han höll presentationen på styrelsemötet var 15 öre och han beräknade att total möjlig likvid från lösen av teckningsoptioner skulle kunna bli 35 mnkr, under förutsättning att aktiekursen inte förändrades före maj 2022.

A-son har i samma dokument noterat att han bedömde att styrelsens beskrivning av likvidbehovet för år 2022 i förvaltningsberättelsen var transparent och tydlig avseende det faktum att ytterligare finansiering var nödvändig. Han har också angett att det – beroende på hur verksamheten skulle utvecklas under år 2022 – inte per den 12 april fanns något akut behov av likviditet och att det fanns tid för att justera förbrukningen av likvida medel och utvärdera alternativ för ytterligare finansiering.

Den sammanfattande slutsatsen i presentationsdokumentet var att finansieringen av bolaget var beroende av utfallet av osäkra framtida händelser. Även om det rådde en osäkerhet som var förknippad med dessa framtida händelser bedömde han inte att den var så väsentlig att den kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet. Han meddelade styrelsen att han hade för avsikt att lämna en särskild upplysning i revisionsberättelsen som skulle fästa uppmärksamheten på att det var viktigt att finansiering kunde åstadkommas genom en eller flera av de alternativ som styrelsen hade redogjort för.

4.3 Revisorns uppgifter

A-son har uppgett följande.

Företagsledningen bedömde att det fanns förutsättningar för att tillämpa fortlevnadsprincipen och att det inte förelåg några sådana väsentliga osäkerhetsfaktorer som kunde leda till betydande tvivel rörande möjligheten till fortlevnad.

Hans bedömning, efter avstämning med den som var särskild kvalitetsgranskare för uppdraget och med en av revisionsföretagets s.k. risk management partners, var att bolaget hade grund för sin slutsats att årsredovisningen skulle upprättas enligt fortlevnadsprincipen. Han och de två andra i revisionsföretaget ansåg också att bolaget hade identifierat de relevanta osäkerhetsfaktorerna som var förknippade med bolagets verksamhet och att det fanns adekvata upplysningar om dessa osäkerhetsfaktorer i årsredovisningen. De ansåg inte att de identifierade osäkerhetsfaktorerna ledde till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De bedömde därför att det inte fanns skäl att lämna en upplysning av särskild betydelse enligt ISA 570. Däremot drog de slutsatsen att de aktuella upplysningarna i årsredovisningen var grundläggande för förståelsen för årsredovisningen. Han lämnade därför en upplysning av särskild betydelse enligt ISA 706 i revisionsberättelsen.

Hans slutsatser rörande bolagets framtida finansiering baserades på hans kunskap och erfarenhet om bolaget och dess verksamhet, produkter och tjänster efter att ha varit bolagets revisor sedan räkenskapsåret 2015. Bolaget var och är ett utvecklingsbolag och hade redovisat obetydliga intäkter sedan verksamheten startade. Det bedriver utveckling av medicintekniska projekt och har under flera år finansierat framtagandet av nya produkter genom nyemissioner och lån. Aktieägarna har vid ett flertal nyemissioner tillskjutit kapital om cirka 800 mnkr, vilket har visat att de har haft en positiv syn på bolagets framtida utveckling och har varit beredda att förse bolaget med nödvändigt kapital.

När han lämnade sin revisionsberättelse för räkenskapsåret 2021 var den framtida finansieringen inte fullt ut säkerställd, vilket innebar att det fanns en osäkerhet som företagsledningen ansåg krävde upplysningar i årsredovisningen.

I ett dokument som innehåller årsredovisningen lämnade bolaget [i den s.k. framvagnen, *Revisorsinspektionens anm.*] följande information: ”Bolagets verksamhet finansieras i dag till stor del av kapital från finansiella investerare, vilket resulterar i en potentiell risk att inte kunna fortsätta verka om inte kapital kan anskaffas. Påföljden av en osäker tillgång till kapital kan innebära direkta påföljder för företagets operationella verksamhet, vilket i sin tur kan leda till att bolaget får svårigheter att fortsätta utveckla och/eller producera bolagets produkter. Detta skulle då kunna ha en väsentligt negativ påverkan på företagets verksamhet, finansiella ställning och resultat. Bolaget bedömer sannolikheten för att ovan risk inträffar som medelhög.”

I förvaltningsberättelsen lämnade bolaget ytterligare upplysningar om att styrelsen och företagsledningen arbetade kontinuerligt med att utvärdera olika alternativ för att säkra de medel och resurser som skulle krävas. Förutom ytterligare nyemissioner fanns det enligt företagsledningen andra realistiska alternativa finansieringslösningar.

Hans bedömning var att det inte fanns någon risk för att bolaget skulle hamna på obestånd. Det fanns dock en risk för att bolaget skulle kunna få svårt att följa den affärsplan och budget som hade beslutats. Bolaget riskerade följaktligen att hamna i ett läge där det tvingades göra avsteg från den beslutade planen genom att ”gå på sparlåga” eller vidta andra åtgärder, såsom att avveckla ett av dotterföretagen. Alternativet att helt avveckla detta dotterföretag hade, som framgår av hans dokumentation samt noteringar från lästa styrelseprotokoll, varit uppe för diskussion och beslut i styrelsen ett flertal gånger. Eftersom det fanns en osäkerhet kring verksamhetens framtida finansiering med hänsyn till

förmågan att nå bl.a. uppsatta tillväxtmål och följa fastlagda lanseringsplaner i olika länder, valde han att ta in en särskild upplysning i sin revisionsberättelse.

I den särskilde kvalitetsgranskarens dokumentation finns en anteckning om att osäkerhetsfaktorerna var väsentliga. Detta var dock inte den slutsats som de tillsammans drog vid sitt möte. Som framgår av den särskilde kvalitetsgranskarens anteckningar var den centrala diskussionsfrågan huruvida de osäkerhetsfaktorer som förelåg kunde leda till betydande tvivel eller inte. Det som diskuterades särskilt var just gränsdragningen mellan upplysningar av särskild betydelse enligt ISA 570 respektive ISA 706. Det kan förekomma situationer där det föreligger väsentliga osäkerhetsfaktorer men dessa inte ger upphov till betydande tvivel om ett företags förmåga till fortsatt drift. Vid hans genomgång av den särskilde kvalitetsgranskarens anteckningar reagerade han inte på att denne hade skrivit att osäkerheten bedömdes vara väsentlig. Han fokuserade i första hand på att denne hade gjort tydligt att den huvudsakliga frågeställningen var om det fanns betydande tvivel rörande förmågan till fortsatt drift. Av dokumentationen framgår att anteckningarna rörande frågeställningen gicks igenom både av honom själv och av den särskilde kvalitetsgranskaren, vilket tydliggjorde deras gemensamma slutsats. Det förelåg alltså inte någon skillnad mellan deras bedömningar, även om de hade formulerat sig lite olika i sina anteckningar.

Vid tidpunkten för revisionsberättelsens avgivande uppgick det av bolaget prognosticerade och ännu inte säkerställda finansieringsbehovet enligt beslutad plan och budget i koncernen till cirka 60 mnkr. Detta inkluderade dock inte den likvid som skulle komma att inflyta vid kommande lösen av teckningsoptioner under sommaren 2022. Han vill betona att det prognosticerade likviditetsbehovet om 60 mnkr inte avsåg sådana åtaganden som skulle kräva ett utflöde av likvida medel till detta belopp under 2022. Beloppet avsåg det behov som bedömdes föreligga för bl.a. kommersialisering och uppskalning.

Han hade fortlöpande en dialog med styrelsen och den verkställande direktören under våren 2022 avseende bl.a. finansieringsfrågan. Han informerades då om att styrelsen i ett ”worst case scenario” var beredd att snabbt avveckla ett av dotterföretagen. En sådan åtgärd skulle väsentligt minska likviditetsbehovet i moderföretaget och medföra en ökad handlingsfrihet och tidsfrist för företagsledningen att utvärdera alternativa finansieringslösningar för kärnverksamheten. Det aktuella dotterföretaget hade ett beräknat kapitalbehov om cirka 45 mnkr under år 2022. Detta kapitalbehov utgjorde alltså 45 mnkr av de

beräknade 60 mnkr som var koncernens totala ofinansierade kapitalbehov inför år 2022. Styrelsen och företagsledningen betonade dock att ett scenario där man skulle behöva avveckla dotterföretaget inte var troligt, eftersom bolaget förde långt gångna förhandlingar med externa finansiärer.

Med hänsyn till *dels* att aktieägarna under ett antal år hade tillskjutit kapital om cirka 800 mnkr via nyemissioner, *dels* att bolagets verksamhet hade utvecklats väl med flera produkter som var nära kommersialisering var det hans bedömning att nyemissioner vid sidan om lån från lånesyndikat även fortsättningsvis skulle utgöra en finansieringskälla som kunde bidra till att säkerställa det kommande årets likviditetsbehov. En sammantagen bedömning av samtliga omständigheter gav stöd för slutsatsen att det inte fanns några betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten.

Bakgrunden till att det var rimligt att bolaget återigen skulle kunna erhålla lån från lånesyndikat som en del i sin finansieringslösning var att denna finansieringsform är vanlig i utvecklingsbolag som ännu saknar ett tydligt positivt kassaflöde från verksamheten. Här till kom att bolaget tidigare hade kunnat erhålla sådan finansiering vid flera tillfällen och att förutsättningarna för en fortsatt lånefinansiering under år 2022 bedömdes vara oförändrade. Sammantaget kunde det med fog bedömas som sannolikt att bolaget även framöver skulle kunna säkerställa åtminstone delar av sitt finansieringsbehov på detta sätt. Styrelsen och företagsledningen utvärderade andra finansieringsalternativ löpande, vilket också framgår tydligt av upplysningarna i årsredovisningen som han hänvisade till i sin revisionsberättelse.

En upplysning av särskild betydelse enligt ISA 570 anses i grunden bygga på det som föreskrivs i ISA 706. Det innebär att om det förekommer omständigheter som företaget upplyser om i årsredovisningen och som kan ses som grundläggande för användarnas förståelse av årsredovisningen, så ska revisorn genom en s.k. upplysning av särskild betydelse i revisionsberättelsen fästa användarnas uppmärksamhet på informationen i fråga. Skillnaden mellan en upplysning av särskild betydelse enligt ISA 706 respektive ISA 570 är förhållandevis subtil. Avgörande för hur upplysningen ska utformas i revisionsberättelsen är vilken avvägning som revisorn gör av sannolikheten för att vissa framtida händelser ska inträffa eller inte.

4.4 Revisorsinspektionens bedömning

Tillämpliga bestämmelser

I 2 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554) anges ett antal grundläggande redovisningsprinciper. En av dessa är principen om fortsatt drift. Om det finns väsentliga osäkerhetsfaktorer när det gäller händelser eller förhållanden som kan medföra betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet, ska en revisor enligt 9 kap. 31 a § aktiebolagslagen i revisionsberättelsen lämna ett uttalande i frågan. Enligt ISA 570 *Fortsatt drift* p. 6 ska en revisor inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis om huruvida det är riktigt av företagsledningen att använda antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av de finansiella rapporterna. Revisorn ska också komma fram till om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor rörande företagets förmåga att fortsätta verksamheten.

Vidare ska revisorn, enligt p. 12 i samma ISA, utvärdera företagsledningens bedömning av företagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om antagandet om fortsatt drift bedöms vara riktigt men det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, ska revisorn, enligt p. 19, avgöra om de finansiella rapporterna på ett lämpligt sätt beskriver de huvudsakliga händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om företagets förmåga att fortsätta verksamheten och de planer som ledningen har för att hantera detta. Vidare ska revisorn avgöra om det i de finansiella rapporterna finns klara och tydliga upplysningar om att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor som har att göra med händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om företagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om tillräckliga upplysningar har lämnats om den väsentliga osäkerhetsfaktorn ska, enligt p. 22, revisorn i revisionsberättelsen ta in en upplysning som betonar att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor. Om tillräckliga upplysningar inte har lämnats, ska revisorn i första hand påtala för styrelsen att kompletterande information i denna fråga ska tas in i årsredovisningen. Om så inte sker, ska revisorn enligt p. 23 uttala sig med reservation eller uttala en avvikande mening, beroende på vad som är tillämpligt enligt ISA 705.

Om händelser eller förhållanden har identifierats som kan leda till betydande tvivel om företagets förmåga att fortsätta verksamheten men revisorn, baserat på inhämtade revisionsbevis, drar slutsatsen att det inte finns några väsentliga osäkerhetsfaktorer, ska han eller hon enligt ISA 570 p. 20 mot bakgrund i kraven i det tillämpliga ramverket för

finansiell rapportering utvärdera huruvida de finansiella rapporterna innehåller tillräckliga upplysningar om dessa händelser eller förhållanden.

Regler om andra typer av upplysningar om särskild betydelse än den som avses i aktiebolagslagen och ISA 570 finns i ISA 706 *Stycken med upplysningar av särskild betydelse*. Om en revisor anser att det är nödvändigt att fästa användares uppmärksamhet på ett förhållande som är presenterat eller om vilket upplysning har lämnats, som revisorn anser är så viktigt att det är grundläggande för användares förståelse av de finansiella rapporterna, ska revisorn enligt ISA 706 p. 8 ta med ett stycke med upplysningar av särskild betydelse.

Bedömningen i detta fall

Av utredningen framgår att både bolaget och A-son ansåg att det var nödvändigt att upplysa om att bolaget var beroende av fortsatt finansiering genom ytterligare nyemissioner och andra finansieringsformer för att kunna fortsätta sin verksamhet som planerat. Frågan som Revisorsinspektionen har att ta ställning till är om A-son vidtog tillräckliga åtgärder för att kunna dra slutsatsen att det räckte med att lämna en upplysning enligt ISA 706 i stället för en upplysning enligt aktiebolagslagen och ISA 570, dvs. om han hade grund för slutsatsen att det inte fanns väsentliga osäkerhetsfaktorer som kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet.

De emissioner som bolaget planerade att genomföra och som var nödvändiga för bolaget var inte garanterade och var beroende av hur börskursen för bolaget utvecklades och hur många aktieägare som skulle välja att utnyttja de teckningsoptioner som var kopplade till kommande nyemissioner. Mot bakgrund av att bolagets börskurs, enligt A-son, hade minskat med 98 procent under den senaste treårsperioden framstår det som osäkert om nyemissioner skulle kunna generera tillräckligt med likviditet för det kommande året. Den bedömningen gjorde också bolaget och A-son, något som föranledde dem att ange att kompletterande finansiering troligen skulle krävas. A-son har, vad gäller möjligheterna till sådan finansiering, endast hänvisat till att bolaget tidigare hade kunnat erhålla sådan finansiering och att det är normalt att utvecklingsbolag av den här typen lyckas erhålla sådan finansiering genom lån.

A-son har också uppgett att bolaget, i stället för att sälja det dotterföretag som är aktuellt i ärendet, snabbt skulle kunna avveckla dotterföretaget och därmed minska sitt kapitalbehov. Det framgår dock inte i utredningen vilken kostnad som avvecklingen skulle

innebära eller vilken effekt den skulle ha på likviditeten eller vilken påverkan som avvecklingen skulle få för verksamheten i bolaget.

A-son har även uppgett att bolaget skulle kunna gå på ”sparlåga” om det visade sig att det inte erhöll tillräcklig finansiering för att kunna bedriva sin verksamhet vidare enligt plan. Han har dock inte presenterat eller hänvisat till några budgetar eller andra planer som bolaget upprättat för att kunna gå in i ett sådant läge. Det är också oklart vilket kapitalbehov som då skulle föreligga och vilken verksamhet som i så fall skulle vara möjlig att bedriva i bolaget. Eftersom en verksamhet bedriven enligt plan enligt A-sons dokumentation var en förutsättning för att kunna försvara det bokförda värdet på bolagets immateriella tillgångar, borde en osäkerhet i möjligheten att bedriva verksamheten som planerat ytterligare indikera att det rådde en inte oväsentlig osäkerhet kring bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet.

En förutsättning för att A-son skulle kunna lämna en särskild upplysning enligt ISA 706 var att det enligt ISA 570 p. 20, baserat på inhämtade revisionsbevis, inte förelåg några väsentliga osäkerhetsfaktorer och att upplysningarna i årsredovisningen var tillräckliga. Mot bakgrund av vad som framkommit om bolagets förhållanden och likviditetsbehov är det Revisorsinspektionens bedömning att han inte hade inhämtat tillräckliga revisionsbevis för att kunna dra slutsatsen att osäkerhetsfaktorerna inte var väsentliga. Han hade alltså inte grund för att kunna dra slutsatsen att det räckte med att lämna en särskild upplysning enligt ISA 706 i stället för att lämna en särskild upplysning enligt 9 kap. 31 a § aktiebolagslagen och agera i enlighet med ISA 570 p. 22 och 23. Genom att ändå nöja sig med en särskild upplysning enligt ISA 706 har han åsidosatt god revisionssed.

5 Sammanfattande bedömning och val av disciplinär åtgärd

Revisorsinspektionen har funnit flera brister i A-sons revisionsarbete.

Den utförda granskningen har inte gett honom grund för att godta bolagets bokföring och klassificering av transaktionerna med finansieringsbolaget för räkenskapsåret 2020. Han har inte heller gjort tillräckliga överväganden i frågan om någon av dessa transaktioner kunde omfattas av förvärvslåneförbudet i aktiebolagslagen. Bristerna har varit sådana att han har saknat grund att tillstyrka bolagets resultat- och balansräkningar.

Vid revisionen för räkenskapsåret 2021 har han inte hade inhämtat tillräckliga revisionsbevis för att kunna dra slutsatsen att förhållandena var sådana att det inte fanns väsentliga osäkerhetsfaktorer som kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet.

A-son har i ovan nämnda avseenden åsidosatt sina skyldigheter som revisor och ska därför meddelas en disciplinär åtgärd. Det som ligger honom till last är allvarligt, särskilt med beaktande av att han har tillstyrkt fastställandet av bolagets resultat- och balansräkningar utan att ha grund för det. Han ska därför, med stöd av 32 § andra stycket revisorslagen, ges en varning.

Ärendet har avgjorts av Revisorsinspektionen genom Tillsynsnämnden för revisorer. I beslutet har deltagit justitierådet Sten Andersson, ordförande, kammarrättslagmannen Christina Eng, vice ordförande, enhetschefen Tomas Algotsson, auktoriserade revisorn Helena Dale, rådgivaren Sophie Degenne, auktoriserade revisorn Magnus Fredmer, advokaten Michael Frie, redovisningsexperten Claes Norberg och docenten Jessica Östberg. Vid ärendets slutliga handläggning har i övrigt revisionsdirektören Mathias Byström och avdelningsdirektören Jessica Otterstål som har föredragit ärendet, varit närvarande.

Sten Andersson

Jessica Otterstål

Hur man överklagar, se bilaga.